

Jumalateenistus Nõo Püha Laurentsiuse kirikus P, 04.01.26 kl 11, II pühapäev pärast jõulupühi

Lektsioonid: 1Sm 3:1–10; Jh 10:22–30

Pihikõne: Ap 22:21

Jutlus: Rm 12:1–5

Laulud: 231 (1–3); 61 (1–5, 6); 321 (1–4); 309 (1–4)

Nüüd, vennad, kutsun ma teid üles Jumala suure halastuse pärast tooma oma ihud Jumalale elavaks, pühaks ja meelepäraseks ohvriks; see olgu teie mõistlik jumalateenistus. Ja ärge muganduge praeguse ajaga, vaid muutuge meele uuendamise teel, et te katsuksite läbi, mis on Jumala tahtmine, mis on hea ja meelepärane ja täiuslik. Sest selle armu tõttu, mis mulle on antud, ütlen ma igaihele teie seast, et ta ei mõtleks üleolevalt selle kohta, mida tuleb mõtelda, vaid mõtleks nõnda, et saaks arukaks sedamööda, kuidas Jumal igaihele usu mõõdu on jaganud. Sest otsekui meil on ühes ihus palju liikmeid, aga kõigil liikmeil ei ole sama tegevus, nõnda oleme meie paljud üks ihu Kristuses, üksikult aga üksteise liikmed.

Tänane kirjakoht on paremini mõistetav, kui kujutleme end 1. sajandi Palestiinasse, kus apostel Paulus need read kirjjas roomlastele on kirjutanud. Pauluse mõtteviisi mõjutab ühest küljest Moosese seadus ja Toora, meie mõistes Vana Testament. Teisest küljest aga kreeka filosoofiline mõtlemine.

Vanatestamentlikku mõtteviisi esindab siin ohvri mõiste. Kristlastel tuleb tuua Jumalale ohver, kuid see pole selline ohver, mida pidi tooma Moosese seaduse järgi Jumalale Iisraeli rahvas.

Kõigepealt aga küsigem: miks üldse peaks Jumalale ohvreid tooma? Paulus vastab meie kirjakohtas: Jumala suure halastuse pärast. Mis on Jumala halastus?

Jumala halastus on möödavaatamine patust, mida inimesed teevad. Võiks öelda, et halastus on see, et Jumal, kogu universumi suveräänne ja igavene Looja ei hävitanud inimsugu vaatamata selle patule, vastuhakule Jumala tahte vastu. Ei hävitanud inimsugu vaatamata Aadama ja Eeva patule, Noa põlvkonna inimeste patule ning Iisraeli rahva patule, algul kõrberännakul ja hiljem eri viisidel Jumala tahte vastu hakates.

Veelgi enam, Jumal mitte ainult ei hävitanud patust inimsugu, vaid ta andis patusele inimsoole võimaluse patust pääseda oma Poja Jeesuse Kristuse surma läbi. Sellist halastust on inimesel raske mõista, isegi ette kujutada.

Toon ühe näite Taaveti lugudest, kus Taavet usaldab end oma suures eksimuses Jumala meelevalda, kuna ta teab, kui suur on Issanda halastus. Nimelt loeb kuningas Taavet 2Sm 24. peatükis ära Iisraeli rahva ja prohvet Gaad teatab talle, et ta on teinud Jumala vastu suurt pattu. Jumal ütleb Gaadile (2Sm 24:12–14): „Mine ja ütle Taavetile: Nõnda ütleb Issand: Ma annan sulle kolm võimalust, vali enesele neist üks, mis ma sinule peaksin tegema!” Ja Gaad tuli Taaveti juurde, kuulutas seda ning ütles temale: „Kas peaks su maale tulema seitsmeks aastaks nälg? Või kas tahaksid kolm kuud põgeneda oma vaenlaste eest, kes sind taga ajavad? Või peaks su maal olema kolm päeva katk? Mõtle nüüd järele ja vaata, mida ma vastan temale, kes mind läkitas!” Ja Taavet ütles Gaadile: „Mul on väga kitsas käes. Langegem siiski Issanda kätte, sest tema halastus on suur, aga inimeste kätte ma ei tahaks langeda!”

Näeme üllatusega, kuidas kuningas Taavet kardab inimest rohkem kui Jumalat. Võib-olla seetõttu, et inimene on patune, kuid Jumal on püha ja halastaja.

Lootes nüüd, et olen kuidagi suutnud teile kirjeldada Jumala halastuse suurust, tulen tagasi Pauluse mõtte juurde meie kirjakohtas: „Nüüd, vennad, kutsun ma teid üles Jumala suure halastuse pärast tooma oma ihud Jumalale elavaks, pühaks ja meelepäraseks ohvriks...”

Jumala halastus on nii suur, et inimene lihtsalt peab talle selle eest midagi andma. VT-s andis Iisraeli rahvas Jumalale materiaalseid ohvreid – loomi ja toitu. Olukorras, kus Jeesus Kristus on juba iseennast lõpliku ohvrina Jumalale ohverdanud, pole materiaalseid ohvreid enam tarvis. Ja seetõttu ütleb apostel Paulus: tooge nüüd Jumalale ohvriks omaenda ihud. Mida ta selle all mõtleb, kui see pole enesevigastamine või Jeesuse moodi vabatahtlikult surma minemine?

19. sajandi anglikaani teoloog Handley Moule selgitab Pauluse mõtet nii: ihu on siin mõistetud teovõimena. Hing toimib ju ihu kaudu, nii et hinge tegutsemine oma Issanda heaks saab toimuda ainult ihu pühendumise kaudu Issandale – käte, jalgade, silmade, keele ja aju kaudu.

Moule'i mõtet võiks ehk mõista nii, et kristlase kogu tegevus on suunatud Jumala teenimisele: mitte ainult palvetades või Piiblit lugedes või jumalateenistusel osaledes, vaid Jumalat on võimalik austada iga oma sõna, mõtte ja teoga. Paulus nimetab seda mõistlikuks jumalateenistuseks, vastandades seda arvatavasti vanatestamentlikule riitusele, mille käigus toodi Jumalale materiaalseid ohvreid.

Võib-olla toob mõistliku jumalateenistuse mõistmisse valgust ka sõna, mis on algkeeles kasutatud „mõistliku” jaoks. See on nimelt λογικός, mida võib tõlkida ka „sõnaline”. Niisiis Jumala austamine eelkõige oma sõnade ja mõtete ning neist tulenevate tegude kaudu.

Nüüd aga tekib õigustatud küsimus: kui ma teenin Jumalat oma mõtte, sõna ja teoga, siis kuidas saan ma kindel olla, et mu mõtted, sõnad ja teod on õiged, sellised, mis on Jumalale meelepärased? Sellisele küsijale Paulus vastabki oma järgmise mõttega: ärge muganduge praeguse ajaga, vaid muutuge meele uuendamise teel, et te katsuksite läbi, mis on Jumala tahtmine, mis on hea ja meelepärane ja täiuslik.

Paulus eeldab seega, et inimese hing, mis peaks ihu kaudu Jumalat austama, on mõjutatav n-ö oma keskkonna poolt. Maailm ja ühiskond, kus me elame ning inimesed, kelle keskel me elame, mõjutavad meie toimimist. Seepärast ütlebki Paulus: uurige esmalt seda, mida Jumal tahab, alles seejärel asuge tegutsema. Vastasel korral võite te talitada hoopis inimliku mõjutaja järgi.

Selleks, et asi oleks selgem, toon meile arvatavasti hästi tuttava kirjakoha Pauluse kirjast galaatlastele 5. peatükist, mis kõneleb Vaimu viljadest. Seal, Gl 5:16–18 kõneleb Paulus: „Ma tahan öelda: Käige Vaimus, siis te ei täida lihalikke himusid. Sest lihalik loomus himustab Vaimu vastu ja Vaim lihaliku vastu, need on teineteise vastased, nii et teie ei saa teha seda, mida tahaksite. Kui aga Vaim juhhib teid, siis te ei ole Seaduse all.”

Seega soovib Paulus meil arvestada Vaimu juhtimist. Ja ma arvan, et meie jutlusealuses Rm kirjakohas meele uuendamisest kõneldes, mõtleb Paulus sedasama. Seega aitab Jumalast võõrdunud kommetest hoidumisel kristlast Püha Vaim. Ja just seetõttu soovib Jeesus oma jüngeril eelkõige Püha Vaimu paluda. Lk 11:13 ütleb Jeesus: „Kui nüüd teie, kes olete kurjad, oskate anda häid ande oma lastele, kui palju enam Isa taevast annab Püha Vaimu neile, kes teda paluvad!”

Ütlesin jutluse algul, et Pauluse mõtteviisi mõjutab meie kirjakohas ühest küljest Vana Testament, teisest küljest aga kreeka filosoofiline mõtlemine. Vanatestamentlikust ohvrikäsitlusest oleme juba kõnelnud. Nüüd siis Pauluse seosed kreeka filosoofiaga.

Meie kirjakoha teises pooles püüab Paulus oma lugejaskonda häälestada ühtsusele. Seni on ta kõnelnud sellest, kuidas Jumalat mõtte, sõna ja teoga austada ning vihjanud Pühale Vaimule kui kristlase võimalusele Jumala tahtmist otsida.

Nüüd kutsub Paulus lugejat üles mitte mõtlema „üleolevalt selle kohta, mida tuleb mõtelda”, vaid et ta mõtleks nii, et ta saaks arukaks oma usu mõõtu mööda. Teisisõnu, ükski Jumalat austav kristlane ärgu otsigu Jumala tahtmist individuaalselt, vaid teisi kristlasi arvestades. Sest Kristuse kogudus on ju üks ihu. Apostel ütleb Ef 4:4–6: „Üks ihu ja üks vaim, nagu te olete ka kutsutud üheks lootuseks oma kutsumise poolest; üks Issand, üks usk, üks ristimine, üks Jumal ja kõikide Isa, kes on kõikide üle ja kõikide läbi ja kõikide sees.”

Selle Pauluse mõtteviisi aluseks on termin, mida nimetatakse kreeka keeles μακροάνθρωπος 'makroinimene' või 'universaalne inimene'. See on filosoofiline mõiste, mida kasutati antiikkreeka filosoofias inimkonna seostamiseks universumi või jumalikuga.

Kristlaste jaoks on selline universaalne inimene muidugi Kristus, seetõttu saabki Pauluse arvates kõnelda kogudusest kui Kristuse Ihust. Samuti saab kõneleda paljudest liikmetest selles Ihus, kes on siis kristlased, koguduseliikmed. Just seepärast lõpetab Paulus meie kirjakoha nii: „Sest otsekui meil on ühes ihus palju liikmeid, aga kõigil liikmeil ei ole sama tegevus, nõnda oleme meie paljud üks ihu Kristuses, üksikult aga üksteise liikmed.”

Olles nüüd välja toonud need kaks Pauluse mõtteviisi aluskivi, vanatestamentliku ohvrimõiste ja kreekaliku mõiste „makroinimene”, võime teha kokkuvõtte sellest, kuidas näeb Paulus kristlase elu.

Kristlane ei ela iseenele, vaid Jumalale. Tema hing väljendab mõtete, sõnade ja tegude kaudu austust Jumalale ja seda võib mõnes mõttes võrrelda ka ohvriga, mida Iisraeli rahvas Jumalale tõi. See tegevus Jumala austamisel pole aga juhuslik ega saa lähtuda jumalatust ümbrusest kristlase ümber, vaid Püha Vaimu andidest. Kui aga kristlane lähtub oma tegevuses Püha Vaimu andidest, siis ärgu ta arvaku, et ta on oma teenimises üksi ja võib teha, mida tahab. Ei, ta on üks paljudest liikmetest Kristuse, universaalse inimese elavas Ihus ja tal on seal kindel ülesanne. Ta peab enda kõrval nägema ja vajadusel taluma teistsuguseid Jumala austamise viise. Kuid ühtsus on siiski selles Kristuse Ihus tagatud Püha Vaimu läbi ja sakramentide läbi: ristimises saadakse Kristuse Ihu liikmeks ja armulauas saavad kõik sellest Ihust ühtviisi osa.

See on kokkuvõttes see, mida apostel Paulus mõistab uue eluna, eluna Kristuses, kes on igavene Issand.

Aamen.